

тактичної операції.

Вважаємо, що організаційно-тактичні основи огляду місця події пов'язаного із застосуванням вибухових пристроїв та вибухових речовин обумовлюють необхідність розробки теоретичних та організаційно-тактичних основ розкриття кримінальних вибухів в контексті боротьби не з окремими злочинами, що входять до їх складу, а як з цілісним негативним соціальним явищем. Повнота проведення огляду, інформативність слідів вибуху і об'єктів, що вилучаються, знаходиться в прямій залежності від знань учасників огляду про основні ознаки відображення вибуху в слідах і особливостей їх виявлення.

Список використаних джерел:

- 1.Бахін В. П., Михайлов М. А. Кримінальний вибух: поняття, характеристика, аналіз, розслідування. Київ, 2001. 132 с.
- 2.Погорецький М. А., Ленко М. О., Сергєєва Д. Б. Процесуальні та криміналістичні засади початкового етапу розслідування терористичних актів, вчинених з використанням саморобного вибухового пристрою: монографія: за ред. проф. М.А. Погорецького. – К.: Алерта, 2014. – 300 с.
- 3.Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах внутрішніх справ України від 9 лип. 2014 р. № 653.
- 4.Кофанов А. В., Кобилянський О. Л., Кузьмічов Я. В. та ін. Криміналістика: питання і відповіді. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 280 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://pidruchniki.com/14821111/pravo/ponyattya_zavdannya_oglyadu_mistsya_podiyi
- 5.Биленчук П. Д., Сервецкий И. В., Остапенко А. И. Осмотр места происшествия: учеб.

Немкович А.В., курсант 3-го курсу ННІ №3 НАВС
Науковий керівник: доцент кафедри
криміналістики та судової медицини НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент **Курилін І.В.**

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ І ВИЛУЧЕННЯ ЗАПАХОВИХ СЛІДІВ ЗЛОЧИНЦЯ

Необхідність посилення боротьби зі злочинністю стимулює правоохоронні органи до використання нових методів та сучасних технічних засобів як для розкриття злочинів, такі для виявлення та вилучення слідів кримінального правопорушення, з'ясування механізму події та інших обставин, що мають значення для встановлення істини в кримінальному провадженні.

Одорологія (від латинського odor - запах і грецького logos - вчення) - наука про природу і механізм утворення запахів, про способи їх розпізнавання і використання. [4, ст.101]

Джерела запаху – це матеріальні об'єкти або їх частини, які пов'язані з діями злочинця на місці події. Такі об'єкти можуть бути двох видів: 1) предмети-носії власного запаху, 2) предмети-носії запаху людини.

Запахову інформацію про людину можуть нести різні матеріальні об'єкти: - відокремлені від тіла людини тверді і рідкі частки-шматочки тканини, волосся, кров, сперма, слина й інші виділення; - предмети, що знаходяться в постійному контакті з людиною-одяг, взуття, особисті речі; - об'єкти тимчасового контакту з тілом людини – знаряддя вчинення злочину, предмети праці і інструменти, які знаходилися в руках злочинця. [2, ст.114-116]

Найчастіше розшук злочинця, що зник з місця пригоди, ведеться за слідами ніг, які є джерелами запаху людини. Якщо сліди ніг видимі, кінолог дає службово-розшуковому собаці занюхати слід як зразок запаху і командує "Пошук", пускаючи собаку на вільний пошук чи на довгому повідку.

Під час роботи із джерелами одорологічної інформації їх категорично забороняється брати руками – щоб уникнути втрати одорологічної інформації чи внесення в неї запахових перешкод. Робота повинна проводитися тільки в гумових рукавичках із застосуванням пінцетів, затисків.

У закритих приміщеннях запах людини може зберігатися до доби. Установлено, що навіть при короткочасному перебуванні людини (протягом 15-30 хвилин) у закритому приміщенні площею небільше 20 м. утвориться запаховий слід. Зразок запаху, узятий з такого приміщення з дотриманням усіх вимог (стерильності), іноді достатній для проведення вибірки джерела по його запаху.

Запахові сліди людини за часом збереження прийнято поділяти на три види: свіжі, нормальні і старі. До свіжих відносять сліди, з моменту утворення яких пройшло не більше години. Нормальними вважають сліди, якщо вони нанесені не більше трьох годин назад. Якщо ж з моменту утворення сліду пройшло більше трьох годин, запаховий слід вважають старим. [1, ст.157-163]

Вибираючи джерело запаху, слідчий, оперативний працівник інспектор-кінолог повинні пам'ятати, що краще усмоктують і довше зберігають запах людини вовняні тканини, взуття, головні убори, дерев'яні предмети, вологий ґрунт, сніг, трава. Гірше утримується запах на гладких поверхнях, на кам'янистому ґрунті, асфальтних покриттях, металевих виробках.

Виявлені на місці події предмети, речі людини є першими джерелами відомостей про особистість злочинця. Тому робота з вилученими речовинними доказами вимагає особливої обережності, щоб зберегти їх як джерела одорологічної інформації

Збирання запаху з трупа людини чи його частин. Встановлення особи

непізнаних чи розчленованих трупів є досить складним. При відсутності документів чи предметів, що дозволили б установити особу потерпілого, а також у випадках, коли це не вдається шляхом перевірки за криміналістичними обліками (або іншим шляхом), неоціненну допомогу може надати одорологічна єінформація, отримана в процесі дослідження запаху з предметів чи одягу інших виявлених на трупі речей.

Як правило, збирання запаху краще проводити на місці виявлення трупа, тому що під час транспортування його в морг до запаху одягу можуть приєднатися сторонні запахи, такі як бензин, солярка, технічні мастила тощо. Також можуть бути загублені об'єкти-носії запаху, що знаходилися в одязі.

При збиранні запаху з трупа шматки адсорбенту поміщують на ділянки тіла чи одягу жертви, з якими міг контактувати злочинець, а також на ділянки підлоги й інших поверхонь, де він міг стояти; чи лежати; до, яких доторкався. Час адсорбування запаху з тілом чи одягом трупа залежить від часу, що пройшов з моменту виявлення його, однак повинен складати не більше 30-45 хв.

Перш ніж приступити до даної роботи, необхідно встановити, хто і коли знайшов труп, чи змінювалася його поза (якщо так, то хто і як переміщав труп, оглядав одяг, брав у руки предмети, речі, що виявлені в одязі трупа).

При встановленні місця проживання потерпілого, труп якого виявлений, необхідно вилучити особисті речі, якими він користувався, для того щоб успішно зробити вибірку запаху. Для цієї мети можна консервувати волосся трупа (з голови, пахвових западин), а також епідерміс.

Вилучені сліди з місця події бажано в найкоротший термін доставити до лабораторії. У лабораторії спеціально розробленим способом термовакuumної десорбції, з наступною конденсацією, здійснюється вилучення і концентрація летучих речовин, що становлять основу запаху. При обробці речових доказів, з метою вилучення й концентрації запаху не відбувається пошкодження інших слідів біологічного й небіологічного походження.

Збирання запаху зі слідів крові. Запах зі слідів крові збирають шляхом контакту носія запаху з адсорбентом або способом криогенної конденсації. Останній є більш ефективним, тому що забезпечує більш повний витяг летучих компонентів з такого роду об'єктів, що особливо важливо при роботі з запахоносіями у вигляді різного роду мікросубстанцій.

При контактному способі суху пляму крові попередньо зволожують, після чого приводять у контакт зі шматком стандартного адсорбенту запаху – бавовняної тканини типу фланелі. Якщо для дослідження представлені скоринки (зіскрібки) крові, то їх до зволоження подрібнюють.

Час контактної взаємодії зволоженої крові з адсорбентом зазвичай не перевищує 10 хв. Далі адсорбент разом із запахоносієм (сухою кров'ю) використовують для одорологічного дослідження. Десорбція запаху відбувається доти, доки слід крові знаходиться в зволоженому стані. Після

висихання його повторно зволожують – і десорбція запаху крові відновляється.

Для одержання в процесі одорологічної вибірки достовірних результатів досить сліду крові діаметром 1,5–2 см. Оптимальними умовами збирання запаху зі слідів крові є вакуумний спосіб конденсації пахучих речовин за допомогою спеціального пристрою. Для збирання запаху, що забезпечує кількаразове одорологічне дослідження, досить 1 мг. висохлої крові.

Запах, зібраний зі слідів крові який зберігається на уніфікованому запахоносії, в герметично закритій скляній ємності, придатний для дослідження протягом року, а також може бути об'єктом одорологічного дослідження запах, що тривалий час (до 4 років) перебував у сухому стані на відкритому повітрі при різній вологості і температурі +10–30°C.

Збирання запаху зі слідів крові способом вакуумної конденсації не перешкоджає наступному встановленню видової і групової приналежності цієї крові. Однак у цьому випадку не можна встановити статеву приналежність слідів крові.

Збирання запаху з волосся. Волосся поміщають на невеликий шматочок адсорбенту, зволожують декількома краплями води, відразу ж щільно загортають в адсорбент і поверх нього у фольгу (волосся, як і зразки крові, переносять на адсорбент, користуючись пінцетом). Загорнений у фольгу адсорбент із волосся поміщають на добу в скляну банку, що герметично закривають. Потім волосся виймають і передають для судово-біологічного дослідження, а звільнений від фольги адсорбент із зібраним на нього запахом консервують у ємності, що герметично закривається. Запах у необхідній для одорологічної вибірки концентрації може бути зібраний з певної кількості волосся, загальна довжина яких повинна складати не менше 20–30 см.

При огляді місця події можуть зустрічатися і такі запахоносії, як сліди сперми, слини, виділень з порожнини рота і носа й інших виділень, пов'язаних з фізіологічною діяльністю людини. Якщо зазначені речовини є в достатній кількості і частину їх можна відібрати, то вони переносяться на стерильну серветку, яка поміщається в пробірку чи іншу ємність, що закривається герметично. Ємність опечатують, вміст описують.

Для виявлення наркоманів, злочинців, озброєних саморобними вибуховими пристроями, часто застосовують патрулювання із службово-розшуковим собакою спеціального дресирування. Якщо такий собака виявить запах наркотика в кишені одягу людини, вона не кинеється на людину, а подасть умовний знак кінологу. Якщо використовується собака великої породи, яку важко маскувати, то він при патрулюванні повинен бути в наморднику. [3, ст.225]

Отже, застосування одорології в слідчій та розшуковій діяльності відкриває широкі перспективи у встановленні особи злочинця та швидкому розкритті кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика [текст] : підручник. / В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Іщенко, О.О. Алексєєв та ін. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 544 с.
2. Эксархопуло, А.А. Криминалистическая техника : учебник и практикум для академического бакалавриата / А. А. Эксархопуло. — М. : Издательство Юрайт, 2018. — 416 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://stud.com.ua/76394/pravo/viyavlennya_fiksatsiya_viluchennya_zapahovih_s_lidiv.
3. Салтевський М.В. Криміналістика. Підручник: У 2-х ч. Ч.1. — Х.: КонСУМ, Основа, 1999. — 416 с.
4. Шамонова Т.М., Старовойтов В.І. Гриценко В.В. та ін Використання запахової інформації при розслідуванні вбивств та інших злочинів проти особистості. М., 1997.- 532с.

Панасюк В.В., курсант 3-го курсу ННІ№3 НАВС
Науковий керівник: доцент кафедри
криміналістики та судової медицини НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент **Курилін І.В.**

***СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ
ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН***

Охорона державного кордону є найважливішою складовою частиною загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки України, її суверенітету і територіальної цілісності [1].

Останнім часом незаконна міграція на території України набула загрозливих для національної безпеки масштабів, оскільки це явище стимулює зростання транснаціональної злочинності.

Спосіб вчинення злочину – це система дій з підготовки, вчинення і приховування злочину, які пов'язані з використанням відповідних знарядь і засобів, а також часу, місця та інших сприятливих обставин об'єктивної обстановки вчинення злочину.

Перед вчиненням злочину, особи, які збираються незаконно перетнути кордон, частіше за все, прибувають до державного кордону, оглядають місцевість та обирають маршрути руху. При цьому, зазвичай, вони віддають перевагу тій місцевості, яка менш за все контролюється прикордонниками та закритим ділянкам місцевості.

Зустрічаються випадки вчинення дій, спрямованих на незаконне переправлення осіб через кордон шляхом "перекусування" дротів сигналізаційного комплексу. Вивчаючи кримінальні справи, закінчені провадженням дізнання, було встановлено, що найбільш характерним місцем вчинення злочину є:

- зона прикордонного контролю;